

1 сакавіка!

Толькі адзін раз!

СЬМЕРЦЬ ТЫРАНА ПРЭМ'ЕРА П'ЕСЫ

прысьвечаная 126 угодкам
забойства цара Аляксандра II
тэрарыстам Ігнатам Грынявіцкім.

У праграме таксама:

1. Пралюдзія. Фуга ля-мінор.
2. Лікаваньне вернападданага
народа.
3. Урачыстая расправа казакаў і
паліцыі над акторамі.
4. Сьвяточны салют.

Плошча Свабоды
(на пляцоўцы каля
Кансэрваторыі).

Пачатак а 12 гадзіне

Сьпяшайцеся!!!

Modern History Archives
Archiw Najnowszej Historii
Fono F4/22 prava M83

Максім Шпанскі

СЬМЕРЦЬ ТЫРАНА, або McDonald's зачыняецца

п'еса

Менск 1997

СЬМЕРЦЬ ТЫРАНА,

або McDonald's зачыняецца

п'еса ў адну дзею

Дзейныя асобы:

Аўтар -- завадзіла

Ігнат Грынявіцкі -- адзін народны герой

Мікалай Рысакоў -- другі народны герой

Гарадавы -- прадстаўнік улады

Пралетар -- голас народа

Шасьцёрка -- чмошнік з універса

Дзядок -- калекцыянэр шклотары

Хіні -- олдавы тусоўшчык

Цар -- тыран, сатрап і інквізытар

У эпізодах: часной народ.

Аўтар:

Суайчыньнік! Фактычна настала вясна.
Як яе адзначалі раней, запытаем,
Сто гадоў таму з такам? Наводжу вас на
Успамін аб падзеі, што мы адзначаем.

Існаваў такі звычай з адамавых дзён
Між цароў: быць мярзотнікам і пустабрэхам.
У народа ж быў іншы ў адказ завядзён:
Віншаваць іх зь вясной гучным бомбавым рэхам.

Яшчэ Брут зразумеў: зьнішчыць гада таньней
І прыемней нашмат, чым чакаць, што ён сыдзе.
Мабыць, доказы зброі намнога мацней
За пустыя прамовы і скаргі аб крыўдзе.

Так здалося і нашым героям дваім:
Вось абодва стаяць і палююць на ката.
Калі ёсьць ваш дазвол, дамо слова мы ім.
Час для дзей надышоў для Міколы з Ігнатам.

Грынявіцкі:

Рысакоў, гэта ты?

Рысакоў:

Ты ж кажы хоць пароль,
А то бач, поўна ўсякіх...

Грынявіцкі:

Са страху забыўся.

Рысакоў:

Значыць ты сапраўды.

Грынявіцкі:

Нешта зранку мой боль
За Айчыну ў фізычны ператварыўся.

Нешта страўнік баліць, пустата ў галаве...

Рысакоў:

Вось ты бачыш, адразу відаць беларуса.

Грынявіцкі:

Дзе?

Рысакоў:

Спужаўся? Ды я гавару пра цябе.

Грынявіцкі:

Можа, пойдзем? Бо, кажучы шчыра, баюся.

Рысакоў:

Ці здурэў? Пасаромся хаця б гледача.

Грынявіцкі:

Ты пра гарадавога? Усё, ён заўважыў.
Ёсьць два шанцы: даць дуба і даць стрыкача.
І, здаецца, абедзьве магчымасьці ўзважыў:

Калі я сапраўды беларус! — уцяку
І таварыша здам у надзейныя рукі.
Калі ж я чалавек! — вазьму бомбу ў руку
і шпурну куды-небудзь. Абы гэтай сукі

Мне не зачапіць, а то мала чаго!

Ён усё ж такі цар. Ён народ, мабыць, любіць,

Дык і чубіць яго. А што мне да таго?
Я ж такі, як і вы. Усе тут мы ня людзі,

Мы тут проста жывем. І з царом будзем жыць.
Рысакоў, у мяне ёсьць табе прапанова:
Будзеш першы шпурляць. Пастарайся забіць.
Вельмі ён мне абрыд. Не ўцяку, даю слова.

Рысакоў:

Грынявіцкі, ты самы тыповы бульбаш.
Быць такім, як усе, быць нікім — твая мара.
Ты за ўласны спакой сваю годнасьць прадаш.
Каб за грошы хаця б, а ты ж дык задарам.

Грынявіцкі:

Ты, маскальская морда, ня бэсьці тут нас!
Я з табой аб'яднаўся выключна для справы.
Мы ўсе тут пакутуем болей за вас,
І каб нас вінаваціць ня маеш ты права.

Мы адвеку лічылі: павінен быць цар.
Наш народ самастойна лянуецца думаць.
Мы паставім абедзьве шчакі пад удар,
Толькі б казачку слухаць ды корачку хрумкаць.

Гэта... слова такое ёсьць: мэнталітэт.
Гэта вельмі заразна. Трымайся падалей.
І ня трэба хаваць за сьпіною пакет.
Ужо хопіць саромецца! Досьць чакалі!

Мабыць ён не прыедзе. Гэй, гарадавы!

Гарадавы:

Я ня гэі.

Грынявіцкі:

Дзе там цар? А яшчэ нехта кажа:
іх павага — дакладнасьць.

Гарадавы:

Аб чым гэта вы?

Грынявіцкі:

Ці шчэ доўга, скажы, нам чакаць экіпажа?

і, нам дзеля сьмеласьці ўзяць па адной?

Рысакоў:

Ты і гэтак са страху трымаеся хістка.
Спасаваў ты, як вожык перад сасной.
Не анархіст ты зусім — анархістка.

Закуры, супакойся.

Грынявіцкі:

Запалкі забыў.

Рысакоў:

Ах ты пень! А збіраўся ад бомбы падкурваць!
А яе як запальваць збіраўся ты быў?

Грынявіцкі:

Беларус — ён такі.

Рысакоў:

Заўжды нехта падкурвіць.

Грынявіцкі:

Рысакоў, ты пайдзі ў паліцая спытай.

Можа ён чалавек, можа ён не адмовіць.

Ты скажы, што для справы. Хоць ён паліцай,

Хіба ён самахоць нас з табою тут ловіць?

Рысакоў:

Пачакай, грэба лепш у народа спытаць.

Хіба ён пашкадуе для ўласнай карысьці?

Грынявіцкі:

У народа? Чаго ад народа чакаць?

Ён сам доўга чакаў. Ён ня той, што калісьці.

Рысакоў:

Пачакай. Бачыш, вунь пралетарый ідзе.

Пра яго шчэ Міхайла Бакунін узгадваў.

Гэта сп'яну ці з голаду ён так брыдзе?

Грынявіцкі:

Ну, давай жа, сьмялей падыходзь, не адкладвай.

Рысакоў:

Выбачайце, спадар...

Пралетар:

Я таварыш, а ты —

Бачу я, відавочна нацыяналога.

Зараз будзеш казаць пра сэнс волі сьвяты,
Незалежнасьць і ўсё, да чаго мне так туга

Галавою даходзіць, што лепш прамаўчу.
Толькі ведай: падтрымваць цябе я ня буду.
Я на мове тваёй гаварыць не хачу.
Гэта ўсё непатрэбнае нашаму люду.

Я разумны, хоць жонка і кажа — дурны.
Падмануў мяне цар — больш мяне не падманеш.
Дам агню — ты ж агонь грамадзянскай вайны
Гэтай самай запалкаю тут жа падпаліш.

Так што дурняў няма, спадарок, выбачай.
Цар, канечне, ня цукар, аднак жа, як бачыш,
Гэта Божая воля. А як іначай
Ты абраньне такога цара растлумачыш?

Рысакоў:

Божа ж Божа, які тут забіты народ!

Грынявіцкі:

Як народ, дык і цар быць павінен забіты.
Гэта я гавару? І ці мой гэта рот?

Рысакоў:

Дык ты ўжо надумаўся, браце, глядзі ты!

Грынявіцкі:

Зноў ты тонам старэйшага брата? Чакай,
Я й ня тое магу, калі мяне дражняць
Ну, царуга, глядзі, на сябе наракай!
Як для сьмеласьці вып'ю бутэлечку "Дражні".

Толькі грошай няма. Што той Захад сабе
Усё думае? Што ні як не дапаможа?

Рысакоў:

Не турбуйся. мы самі ў сваёй барацьбе.
Як дурнымі ня будзем. то выстаім.

Грынявіцкі:

Можа.

Мы, здаецца, і так ужо доўга стаім
І нічога ня робім. Агню не здабылі...
А вунь нейкі студэнт. Ты пагутары зь ім.
Можа, родную мову яшчэ не забылі.

Рысакоў:

Выбачайце, спадар, Вы б запалачку мне...

Шасьцёрка:

Што, стары, не пазнаў? Ты цара прыйшоў слухаць?

Так, наш цар, як і бог, нарадзіўся ў гумне,

Ён прарок, вось таму я і "за". Ты ня супраць?

Я прыхільнік, як ведаеш, дзеі прамай,

Мне што трэба — я прама скажу: трэба грошы,

Ну а цар заўжды рад падзяліцца са мной

За падтрымку маю. Хіба ён не харошы?

Мне, канечне, вядома, дзе ён іх узяў,

І, канечне, ўсё роўна. І трэба зазначыць,

Я сьвядомы падданы і вораг дзвюх зьяў:

Анархізма й тэрору. Ці нам не адзначыць

Сьвята нашай сустрэчы?

Рысакоў:

Не, дзякуй, стары.

Мы з табой зараз надта, відаць, разначынцы.

Грынявіцкі:

На такіх, Рысакоў, ён пралез у цары.

Шасьцёрка (кажучы Гарадавому):

Пане Гарадавы, тыя двое -- злачынцы.

Падазрона гавораць. Трымаюць пакет.

Я Вам раю, Вы іх да цара не пушчайце.

І калі б Вы сказалі цару тэт-а-тэт

пра маю Вам паслугу — лічыў бы за шчасьце!

Рысакоў (Гарадавому):

Мы з Ігнатам прыйшлі паглядзець на цара.

Ён жа, кажучь, мужчына высокі і мажны.

Праз дзяржаўныя справы згубіў хаера.

Вось за тым і чакаем яго экіпажмы.

Гарадавы:

Там няма чаго слухаць, глядзець пагатоў.

Йшлі б вы, хлопцы, дамоў, не марнуючы часу,

А што гэтак мажліва й ня трапіць дамоў.

Якой трасцы займаць тут царовую трасу?

Рысакоў:

Грынявіцкі, адыдземся.

Грынявіцкі:

Ўсе супраць нас,
Ты заўважыў, Мікола? Падтрымкі ніякай!
Сьвінапасу патрэбны і цар-сьвінапас.
Пачакай, вунь зь дзядулем ідзі пакалякай.

Рысакоў:

Паважаны, запалачкі нам не дасьцё?

Грынявіцкі:

На пажар міравой рэвалюцыі трэба.
Хочам бацьку-цара загубіць. Сечацё?

(Рысакову)

Ён куды павалындаўся, гэты нязгрэба?

Дзядок (шпарка адыходзячы):

Я, сынкі, разумею, а вось памагчы
Не бяруся. Стары ўжо. Касьцюшкаў паплечнік.
Я навучаны вопытам: лепей маўчы
І круціся на сонцы, нібы той сланечнік.

Там дзе цёпла, там добра... Ё Сібіры былі?
Ну, яшчэ пабываеце. Слаўнае месца.
За тайгу мала што прыгажэй на Зямлі.
Пасьля гэткага й тут усё раем здаецца.

Пасьля Вітаўта нешта мне цяжка ўзгадаць
Каго-небудзь вялікага. Звыкліся людзі.
А параду запалкі наконт магу даць.
Бачыш, хлопец сядзіць? У яго пэўна будзе.

Грынявіцкі:

Во, Мікола, глядзі! Гэта хто там?
Усьміхаецца, смалячы нейкую погань.

Рысакоў:

І зусім і ня погань.

Грынявіцкі:

Ідзі тады сам,
Так, здалёк намякні, што патрэбны нам вогань.

Рысакоў (здалёк):

Слухай, дружа!

Грынявіцкі:

Рысакоў:

Неяк вельмі падобны ты да анархіста.
Мы тут сочым цара... разумеш намёк?
Дай запалачкі нам, падпаліць бомбу чыста.

Хіпі (зацягваючыся касяком):

Дам ад чыстага сэрца. Каб кінуць далі!
Далібог бы патрапіў!

Грынявіцкі:

Не, мы лепей самі.
Мы па ўласным жаданні свой крыж узялі.
Ты яшчэ тут ня бачыў такога, з вусамі?

Хіпі:

Ці ня ён гэта едзе?

Рысакоў:

Здаецца, што ён.

Грынявіцкі:

Зараз будзе як вытрымаць. Будзе прамова.

Рысакоў:

Гэта ўсе сабраліся цару на паклон.
Каб паслухаць яго палымянае слова.

Грынявіцкі:

Падыходзім бліжэй. Гэтак хочацца чуць,
Як стараецца, бедны. Даволі здаровы!
Вось адгэтуль, здаецца, ня блага шпурнуць.
Аддамо цяпер слых цудадзею прамовы.

Цар:

Дарагія дзюзя! Меня можна паняць?
Меня можна паняць, што хачу я вас відзець.
Перэд самай паездкай успел я прыняць...
Да — рашэніе. Я жа ведзь мог вас абідзець,

Если б прыбыл і ван не сказал нічэво.
Ведзь такова, вы ж знаеце, і не бывает,
Я люблю гаварыць для народа свайго.
А народзе цар рэдка кагда забывает.

Ваш язык можна выучыць за адну ноч.
А ешчо гаварат, што он сложный — неправда.
Я на нём гаварыць, между прочым, не проч.
І не нада шчытаць, што цар глупый, не нада.

Если б был бы я глупый, сядзел бы не здесь,
а в каком другом месце. Ну ясна, а чом я.
Што, каму-та не ясна? Хочат там паседзец?
Я пайду вам на встрэчу. Іначэ зачэм я,

Как не выпалніць все пажэланья людзей?
Я такіх пажэланій вам спісак саставіл.
Чэм вам думаць самім, дык так бюджет скарэй.
І не верце, што вас будта хто-та заставіл

Паддержаць Александра, вас хто-та купіл,
Эта дажэ смешно. Патаму што всё чэсна,
цар всегда гаварыт, і всегда гаварыл.
Пусць не слушают це, каму не інцэрэсна.

Вы жэ знаеце, как мне цяпер цяжэло
В этот трудный момент, істарычаскі в чом та,
Для меня і для вас. Так зачэм жэ назло
Мне і здраваму смыслу сядзець мне в печонках?

Гаварыць нету смысла, а чом я гавару,
Ведзь народ не такой і дурак, аказалась,
Он всё відзіт, кагда кто-та мечэт ікру
І савсем не в тот адрас. Мне мала дасталась.

Із-за всех эціх труднасцей прошлай весной,
Із-за ваших валненій? Зачэм валнавацца?
Пусць валнуецца цар. У него долг такой.
С нім не скоро, я думаю, мне расставацца.

Я люблю сваё дзела. І прыбылі есць,
Гаварат незаконна. Кагда незаконна,
Вы шчытаеце, значыт, тагда нада сесць,
Абсудзіць эта дзела с умом і спакойна.

Можат, правда, і есць недачоты у нас,
Можат, этот закон устарэл і не нужэн,
Тагда можна іздаць бюджет царскій указ,
Што в законе ашыбачны пункт абнаружэн.

Важна быць заадно, зра не нада галдзець.
Вы пайміце, цару эта толька мешаает.
Ведзь на блага людзей он гатов умерэць,
Да здаровье пака ешчо не пазваляет.

*А цяпер, на шматлікіх патрабаваньях публікі,
адбудзецца
святочнае, урачыстае забойства цара-бацюшкі,
імператара Аляксандра Другога.*

Грынявіцкі:

Дык твой час надышоў, дарагі Цыцэрон,
Калі трэба, то мы памагчы табе рады.
Каб ня думаў, што ты будзеш вечна царом
Карыстацца сабе з абсалютнае ўлады,

Што ты будзеш заўсёды тлуміць нам мазгі
І пакепваць і зьдэквацца з нашага брата,
У нас ёсьць яшчэ голас сказаць табе “згінь!”,
У нас ёсьць яшчэ сілы, каб выламаць краты,

У нас ёсьць яшчэ моц на змаганьне й жыцьцё,
Ты хацеў супярэчыць Народнае Волі,
Дык сваё атрымай! Гэй, а вы што сьпіце?
Ці ня той гэта час, каб ускрыкнуць “даволі!”

Ці ня той гэта час, каб спыніць гэты фарс,
Каб у рэшце ўсіх рэшт згинуў жудасны хлус,
Каб згадаць аб Радзіме... Ці ня той гэта час
Каб ускрыкнуць: “Жыве Беларусь!”

Бомба разрываецца

*І сакавіка 1881 года бацюшка-цар, імператар і
самадзержац Александр Вторый міласцію божыю
помрэ...*

Прэм'ера п'есы адбылася 1 сакавіка
1997 года на Плошчы Свабоды ў
Менску ў выкананьні Вандроўнай
анархісцкай трупы імя Шлемы
Кагановіча.

Рэжысэр і пастаноўшчык
Максім Шпанскі.

Пытайцеся ў кіёсках Белсаюздруку альбо выпісвайце!

Крутыя анархісцкія выданьні

ДУРА

Моладзь змагаецца!

La gauche БІШ

© Гошы і "Чырвоны Жонд", 1997